

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅՑ. ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ՝

10 ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԵՐՈՒ ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Մեր անգուգական հայրապետներեն Ս. Ներսէս Օմորհայի (1102-1173) ճշմարտոր եղած է որպէս երաժիշտ եւ բանաստեղծ: Բազմապիսի կարողութիւններով օժտուած էր հոգեւոր բնագաւառին մէջ, գեղով բազմաթիւ շարականներ, տաղեր եւ երգեր, մեծաւ մասամբ ալ այրութեան կարգով: Ասոնց մէջ աստուածաշնչական պատմութիւնները՝ կենդանի պատկերներու վերածուած՝ կը տողանցեն զմայլելի ու գեղեցիկ բանաստեղծական թռիչքներով, կարդացողին կամ երգողին մէջ այն տպաւորութիւնը զգացնելով՝ թէ ուղղակի Աստուծոյ հետ կը յարաբերի: Եւստ մը շարականներու եղանակներն ալ ինչ յօրինած է:

Իր բազմաթիւ յօրինուածքներուն մէջ (որոնց շարքը շատ երկար է), օրուայ 24 ժամերուն համեմատ եւ նոյնքան համարներով ալ գրուած «Հաւատով Խոստովանիմ» աղօթքը շատ ընդհանրացած ու սիրուած է մեր ժողովուրդին կողմէ: Բազմաթիւ հաւատացեալներ զայն իրենց վրայ կը կրեն ու կը կարդան, որպէս պաշտպանութեան վահան՝ քոյր տեսակի չարքներուն դէմ: Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ մէջ Մեծ Պահքի քառասնօրեայ շրջանի երկկոյտեան խաղաղականի ժամերուն՝ այս աղօթքը անպայման կը կարդացուի իր 24 համարներով, որուն իր մասնակցութիւնը կը բերէ մեծ ժողովուրդը՝ խոր հաւատքի գիտակցութեամբ: Հոս համառօտ կերպով պիտի ներկայացնեն այդ «Հաւատով Խոստովանիմ» աղօթքին 9-րդ համարը, որ Տասնաբանեայ Պատուիրաններուն հետեւողութեամբ գրուած է.

— Ամենքը խնամող Տէ՛ր, քու սուրբ երկիւղդ պահապա՛ն դիր իմ *աչքերուս* որպէսզի ցանկութիւն յառաջ բերող բաներու չնայիմ, *ականջներուս*՝ որ չար խօսքեր լսելէ չախորժին, *բերանիս*՝ որ ստուրբութիւն չխօսի, *սրտիս*՝ որ չարութիւն չխորհի, *ձեռքերուս*՝ որ անիրաւութիւն չգործեն, *ոտքերուս*՝ որ անօրէնութեան ճամբաները չերթան. հապա ուղղութիւն տուր այս բոլորին շարժումներուն, որպէսզի միշտ քու պատուիրաններուդ համեմատ ըլլամ:

Ահա՛ւասիկ շատ գեղեցիկ աղօթք մը, որ շարադրուած է Աստուծո՛ւ տրուած 10 Պատուիրաններու հիման վրայ: Մե՛նք ալ նոյն ձեւով կը կնքենք նոր մկրտուող երախան՝ զայն Ս. Միլոնով օծելու ժամանակ...

1 — *Յիսուս Քրիստոսի անունով աչքերը կը կնքենք, որպէսզի լուսաւորուի* եւ մահուան քունը չքնանան, այսինքն յախտեանական կորուստի չմատնուին: Ներսէս Օմորհայի իր գրած աղօթքին մէջ մեզի կը տրվեցնէ. «Իմ աչքերուս դի՛ր քու սուրբ վախդ, որպէսզի ցանկութիւն յառաջ բերող կամ անվայել բաներու չնայիմ»։ Իսկ Տասնաբանեայ Պատուիրանին մէջ գրուած է. «Դ՛ր արցիկդ ունեցածիմ աչք մի՛ տնկեր, անոր կնոջ կամ արտին եւ կամ որեւէ բանին մի՛ ցանկար» — Ելից Ի. 17: Սողոմոն իմաստունն ալ կը գրէ. «Քու աչքերդ ուղի՛ղ թող նային» — Առակ. Գ. 25:

Աչքերը մեր մարմնին պատուհաններն են. եթէ պահ մը գոցենք, մութի մէջ կը մնանք ու խարխափելով կը քալենք: Կը մտա-

ճիճք ճիշդ այն սենեակին, որում պատուհանները եթե գոցենք՝ կը մթննայ, իսկ եթե բանանք՝ կը լուսաւորուի: Աչքերը մեզի տրուած են՝ որպէսզի կարենանք Աստուծոյ ստեղծած այս գեղեցիկ աշխարհի բնութիւնը դիտել ու զայն վայելել, ինչ տեսնելով արարչութեան փառքը: Անոնք կը ծառայեն մաւ գիրար տեսնելու, ճանչնալու, իրարու յարաբերելու, բարեկամներ ունենալու, ընտանիք կազմելու, եւ գոհանալու: Իսկ եթե մեր աչքերը գէշ բաներու դարձնենք՝ որոնք մեր մէջ մոլութիւններ եւ ցանկութիւններ յառաջ կը բերեն, եթե մեր բարեկամին, ընկերոջ կամ դրացիին ունեցածին աչք տնկենք, այն ատեն մեր մէջ նախանձ կ'արթննայ, ազահոութիւնը բոյն կը դնէ, կիրքերը կը բոցավառին, ատելութիւնն ու կոիւր կը սկսին, ու մեզ դէպի մահուան քունը կը տանին: Արդարեւ գրուած է. «Նախանձը ոսկորները կը փտեցնէ» - Առակ. ԺԴ. 30: Իմաստունը մաւ կ'ազդարարէ. «Ո՛վ երիտասարդ... աչքերուդ նայուածքով քալէ. բայց գիտցի՛ր թէ ասոնց ամենուրեք համար Աստուծոյ քեզ դատաստանի պիտի կանչէ» - Ժող. ԺԱ. 9:

Հոս կը տեսնենք թէ մեր մարմնին գլխաւոր կառավարիչը՝ ուղեղէն ետք՝ աչքերն են, որոնք ուղեղին միջոցաւ միւս բոլոր անդամները կ'աշխատեցնեն, ու շատ անգամ չարութիւն եւ ոգի կը մտածեն: Մեր Տէրը իր քարոզութեան ընթացքին ըսաւ. «Եթէ քու աչքիդ մէկը քեզ կը գայթակղեցնէ՝ հանէ՛ զայն. անելի լաւ է մէկ աչքով արքայութիւն երթալ, քան թէ երկու աչք ունենալ եւ դժոխք երթալ» - Մատթ. Ե. 28: Այս խօսքը իր մէջ ուրիշ կարեւոր իմաստ մըն ալ կը պարունակէ. եթէ քու աչքիդ լոյսին պէս սիրած ընկերդ, հետ բարեկամդ ուզէ քեզ դէպի գէշ ճամբաներ առաջնորդել, հեռացի՛ր իրմէ եւ խզէ՛ յարաբերութիւններդ. անելի լաւ է առանձին հանգիստ ապրիլ, քան թէ ընկերովի զանազան տեսակի փորձանքներու ենթարկուիլ ու կեանքդ կորսնցնել, թէ՛ այս աշխարհին եւ թէ հանդերձեալին մէջ:

2 - *Երախային ականջները կ'օծենք, որպէսզի անոնք Աստուծոյ պատուիրանները լսեն:* Ս. Հայրապետը մեզ կը խրատէ՝ աղօթելով. «Իմ ականջներս պահէ, որ չարութեան խօսքեր չլսեն»: Քանի մեր ականջները ամէն տեսակ խօսքեր կը լսեն, լաւ կամ վատ, զգոյշ ըլլանք չար խրատներէն, մտիկ չընենք այնպիսի աղտոտ խօսակցութիւններ, որոնք մեր ականջներուն հաճելի կը թուին բայց մեզ Աստուծմէ կը հեռացնեն ու մեղքի մէջ կը ձգեն: Մարդկային բնութեամբ մենք միշտ ականջ կու տանք այնպիսի խօսքերու, որոնք կրնան մեր մարմինը ու հոգին ապականելով մեզ մահուան եւ կորուստի առաջնորդել: Ուրեմն հեռո՛ւ մնանք ատոնցմէ, ու միայն լսենք ինչ որ բարի է եւ Քրիստոսի Ս. Աւետարանէն մեզի կը քարոզուի, որպէսզի յաիտենական կեանքին արժանանանք:

Սողոմոն իմաստուն կը գրէ. «Խրատ սիրողը գիտութիւն կը սիրէ, բայց յանդիմանութիւն ատողը անմիտ է...: Խոհեմին սիրտը գիտութիւն կը վաստկի, եւ իմաստուններուն ականջը գիտութիւն կը փնտտէ» - Առակ. ԺԲ. 1, ԺԸ. 15:

3. *Երախային բերանը կը կնքենք, որպէսզի շրթունքները ամուր սը գոցուին եւ պահեն բերանը՝ գէշ կամ սուտ խօսքեր խօսելէ, եւ զգոյշ ըլլան: Օնորհալին մեզ կը խրատէ՝ աղօթքով. «Բերանս ստութիւն թող չխօսի»: Իսկ Պատուիրանները մեզի կ'ըսեն. «Սուտ մի՛ խօսիր, սուտ վկայութիւն մի՛ ընէր»: Նոյնպէս Առակաց գրքին մէջ կը կարդանք. «Արդարին լեզուն ընտիր արծաթ է...: Արդարին շրթունքները շատերուն առաջնորդութիւն կ'ընեն...: Մարդիկ կան որոնց անմիտ խօսքերը սուրի պէս կը խոցոտեն, բայց իմաստուններուն լեզուն բժշկութիւն է...: Մահն ու կեանքը լեզուին ձեռքն են» - Առակ. Ժ. 20, 21, ԺԲ. 18, ԺԸ. 21:*

Մենք պէտք է զգուշութիւն ընենք մեր բերանին, որպէսզի գէշ խօսքերով, բամբասանքներով ռեւէ մէկը չվշտացնենք, զիրար չխաբենք, չհայհոյենք, հապա աղօթենք եւ իմաստութեամբ խօսինք՝ որ Ս. Հոգին չտրտմեցնենք: Թակոթու Առաքեալ կը գրէ. «Ո՛չ ոք կրնայ նուաճել լեզուն, որ անզուսպ չար է եւ մահաբեր թոյնով լեցուն...: Միեւնոյն բերանէ կ'ելլեն օրհնութիւն եւ անեծք: Եղբայրներս, պէտք չէ որ այս այսպէս ըլլայ» - Թակ. Գ. 8-10: Ուրեմն տէ՛ր ըլլանք մեր լեզուին ու Սաղմոսերգութիւն հետ ըսենք. «Տէ՛ր, եթէ շրթունքներս բանաս, բերանս քու օրհնութիւններդ պիտի երգէ» - Սաղմ. ԾԱ. 15:

4. *Երախային սիրտը կը կնքենք, որպէսզի իր մէջ մաքուր սիրտ մը եւ ուղիղ հոգի մը հաստատուին: Ս. Հայրապետը մեզ կը խրատէ՝ աղօթքով. «Պահէ՛ իմ սիրտս, որ չարութիւն չխորհի»: Պօղոս Առաքեալ մեզի կ'ըսէ. «Ձեր մէջէն դո՛ւրս վանեցէք... բարկութիւնը, սրտմտութիւնը, չարութիւնը... պղծութիւնը, կիրքը, չար ցանկութիւնը եւ ազահոութիւնը՝ որ կռապաշտութիւն է, որոնց համար Աստուծոյ բարկութիւնը անհնազանդութեան որդիներուն վրայ կու գայ...: Ձեր վրայ հագէ՛ք գութը, ողորմութիւնն ու քաղցրութիւնը... իրարու համբերելով եւ իրարու ներելով» - Կող. Գ. 5-15: Իմաստունը կը գրէ. «Դրացիիդ հանդէպ չարութիւն մի՛ մտածեր, որովհետեւ ան քեզի վատահեղով է որ հետդ կը բնակի» - Առակ. Գ. 29: Մենք՝ հայերս շատ անգամ կ'ըսենք թէ մօտիկ դրացին հեռուի եղբորմէն աղէկ է: Թերեւս հարեանդ քեզմէ տկար կամ աղքատ է. բայց կրնայ ըլլալ որ օր մը դուն ալ իրեն պէտք ունենաս: Եթէ յանկարծ գիշերով մեղ դրութեան մատնուիս, դրացիդ է որ քեզի օգնութեան պիտի հասնի: Յիսուս ըսաւ. «Բերանը սրտին անեցութէն կը խօսի» - Մատթ. ԺԲ. 34: Ուրեմն ինչ որ Տէրոջ հաճելի է՝ զայն կատարենք, որպէսզի անոր օրհնութիւնը ստանանք:*

5. *Երախային ձեռքերը կը կնքենք, որպէսզի բարիք գործէ, եւ ամէն տեսակ առաքինի ու մաքուր գործերու պատճառ ըլլայ:* Ս. Հայրապետը մեզ կը խրատէ՝ աղօթելով. «Ձեռքերուս պահապան դիր, որ անհրաժեշտութիւն չգործեն»: Մեր ձեռքերը ստեղծուած են՝ մարմնին պէտքերը հոգալու: Եթէ մեր սրտէն գէշ մտածումներ հասնին ուղեղին, հրաման կը տրուի մեր ձեռքերուն՝ որ չարիք գործեն – գողնան, մարդ ծեծեն, մոլորակ սպաննեն, միջոցն Պատուիրանը կ'ըսէ. «Սպանութիւն մի՛ ըներ»: Առակաց գրքին մէջ կը կարդանք. «Մոյլ ձեռքով բանողը աղքատ կ'ըլլայ...: Ո՛վ մոյլ, գնա՛ մրջիմին. տե՛ս անոր ճամբաները եւ իմաստուն եղիր...: Աշխատասէր մարդուն ծրագիրները իրաւամբ առատութիւն կը բերեն» – Առակ. 2. 6, Ժ. 4, ԻԱ. 5:

Երբ կ'աշխատենք, կրնանք մեր ընտանիքին պէտքերը հոգալ, նաեւ կարօտեալներու օգնել եւ ազգին ալ օգտակար ըլլալ: «Մարդ կայ, որ իր ունեցածը ցրուելով կը շատցնէ. մարդ ալ կայ, որ չափէ դուրս կը խնայէ, բայց կարօտութեան կը հասնի» – Առակ. ԺԱ. 24: Եթէ կրնաս բարիք ընել, բնա՛ւ մի՛ զլացար: «Աղքատին ողորմութիւն ընողը Տէրոջ փոխ կու տայ, եւ Ան իրեն հատուցում պիտի ընէ» – Առակ. ԺԹ. 17: Ուրեմն պէտք է որ մեր ձեռքերը սրտէն եկած բարի եւ օգտակար խորհուրդները իրագործեն՝ կարելիութեան սահմաններուն մէջ. այն ատեն Տէրն ալ մեզի հետ պիտի ըլլայ:

6. *Երախային կոնակը կ'օծենք՝ ըսելով. «Վահան ամրութեան, որով կարենաս չարին նետած բոլոր այրող նետերը մարել»:* Արդարեւ Աստուծոյ խօսքն է ճշմարտութեան, արդարութեան եւ սրբութեան զէնքը: Երբ անոր վստահելով մեր կեանքի ճամբան քալենք, այն ատեն ամուր պաշտպան մը կ'ունենանք՝ մեզի թիկունք կանգնող: Կարող կ'ըլլանք չորս կողմէն եկած զանազան չարութիւններուն դիմադրել, որովհետեւ գիտենք թէ «մեր կոնակը շատ ամուր է»: Պօղոս Առաքեալ կ'ըսէ. «Եթէ Աստուած մեզի հետ է, ո՞վ կրնայ մեզի հակառակ կենալ» – Հռով. Ը. 31: Եթէ պարզ մահկանացու մարդոց վստահելով մեր դիրքը զօրաւոր կը զգանք, ինչո՞ւ մեր անմահ Արարչին չվստահինք, որ ամէն ինչի կարող է: Ան է որ մեզի կեանք կու տայ, ամէն տեսակ խոչընդոտ կը վերցնէ մեր ճամբաներէն, ու մեզ դէպի յաւիտենական կեանք կ'առաջնորդէ: Սաղմոսերգուն կը թելարէ. «Մի՛ յուսար իշխաններուն, մարդու որդիին՝ որուն քով փոկութիւն չկայ...: Երանի՛ անոր... որուն յոյսը իր Տէր Աստուծոյն վրայ է» – Սաղմ. ԺԵԶ. 3-5:

7. *Եւ վերջապէս՝ երախային ոտքերը կը կնքենք, որպէսզի ուղիղ ճամբու մէջ քալէ իր կեանքի ընթացքին, եւ չստանի:* Ս. Հայրապետը մեզ կը խրատէ՝ աղօթելով. «Պահապան դիր իմ ոտ-

քերուս, որ անօրէնութեան ճամբան չերթան»։ Առակախօսը կը գրէ. «Որդեա՛կ իմ... ամբարիշտներուն ճամբայէն հեռացի՛ր...։ Ամբարիշտներուն ճամբան խաւարի պէս է, ու չեն գիտեր թէ ի՛նչ բան իրենց ոտքը պիտի սահեցնէ» - Առակ. Դ. 14, 19։ Ուրեմն զգո՛յշ ըլլանք, որ ուղիղ ճամբաններու հետեւինք. հեռո՛ւ մնանք չար ընկերակցութիւններէ, խռովարար մարդոցմէ, որոնք կ'ուզեն մեզ ոլոր-մոլոր ճամբաններուն մէջ առաջնորդել՝ դէպի կորուստ եւ մահ։ Մենք Յիսուսը ունինք որպէս առաջնորդ. իրեն վստահինք, որ մեզ առաջնորդէ կենաց ճամբուն մէջ, այս աշխարհի խաբուսիկ փառքերէն ու փորձանքներէն հեռու պահելով։ Ունինք նաեւ Աստուծոյ խօսքը, որ «մեր ոտքերուն ճրագ է, ու մեր շաւիղներուն՝ լոյս» - Սաղմ. ԺԺԹ. 105։

Որպէս քրիստոնէայ հաւատացեալներ, երբ փոքր երախան կը մկրտենք եւ Ս. Միռոնով օծելով կը դրոշմենք, այս գլխաւոր աղօթքներն են զորս կը կարդանք, հիմնուած Ս. Գրքին մէջ գրուած Տաւր Պատուիրաններուն եւ Նոր Ուխտի ուսուցումներուն վրայ։ «Տէրոջ առջեւ եօթը բաներ պիղծ են. ամբարտաւան աչքեր, ստախօս լեզու, անմեղ արիւն թափող ձեռքեր, չար խորհուրդ հնարող սիրտ, չարութիւն ընելու համար շուտ վազող ոտքեր, ստութիւն խօսող անիրաւ վկայ, ու եղբայրներու մէջ կոխներ ցանող մարդ»։ Կ'ըսէ Առակախօսը, եւ կ'աւելցնէ. «Կրթե՛ մանուկը իր ճամբան սկսած ատենը, որպէսզի ծերութեան ատենն ալ անկէ չխտորի» - Առակ. Զ. 16-19, ԻԲ. 6։ Ուրեմն դաստիարակե՛նք մեր զաւակները Աստուծոյ վախով, որպէսզի իրենց ալ Դաւիթ Թագաւորին պէս ըսեն. «Կ'որսխանայի երբ ինծի կ'ըսէին. "Տէրոջ տունը երթանք"» - Սաղմ. ԺԻԲ. 1։

Պօղոս Առաքեալ կը գրէ. «Ձեր անդամները մեղքի մի՛ ընծայէք՝ անիրաւութեան գործիք ըլլալու համար, հապա՛... Աստուծոյ...։ Քանզի մեղքին վարձքը մահ է, բայց Աստուծոյ ձրի պարգեւը յաւիտեանական կենանք՝ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով» - Հռով. Զ. 13, 23։ Խորհեցէ՛ք այն բաները՝ որոնք ճշմարիտ են, պարկեշտ, արդար, մաքուր, սիրելի, բարեհամբաւ, առաքինի եւ գովելի, ու գործո՛ւ վ կատարեցէ՛ք այն՝ ինչ որ սորվեցաք» - Փիլյ. Դ. 8։ Ուրեմն խոստովանի՛նք մեր մեղքերը Տէրոջ առջեւ, ներո՛ւմ ստանանք, եւ ինչ որ իրեն հաճելի է՝ զա՛յն ընենք։ *Ժամանակը ծախո՛ւ առնենք*, որ իր օրհնութիւնները ստանանք։ Մեզի տրուած խելքն ու դատողութիւնը գործածե՛նք դէպի լաւ եւ բարի, որպէսզի մեր անունները Կենաց Գրքին մէջ արձանագրուելով՝ Տէրոջ կողմէ պատրաստուած երկինքի ուրախութեան մասնակցելու արժանի ըլլանք։

Վարդապետ Քահանայ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ